

13.5.2008

Digitaalisen kirjaston ohjausjärjestelmä Verkkopalveluryhmän kokous

Aika: 12.5.2008, klo 14.00-15.25

Paikka: Kansalliskirjasto, Fabianian auditorio, Yliopistonkatu 1, 2. krs

Läsnä: Markku Löytönen Helsingin yliopisto, puheenjohtaja
Totti Mäkelä Tieteen tietotekniikan keskus, CSC
Birgitta Aurén Vaasan kaupunginkirjasto
Elisa Orrman Kansallisarkisto
Ari Muhonen Teknillinen korkeakoulu
Nina Hyvönen Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia
Jarmo Saarti Kuopion yliopisto, videoyhteys
Annu Jauhiainen Kansalliskirjasto
Kristiina Hormia-Poutanen Kansalliskirjasto

Asiantuntijat:

Erkki Lounasvuori Helsingin kaupunginkirjasto
Juha Hakala Kansalliskirjasto

Aki Kangas Kansalliskirjasto, sihteeri

Poissa: Sirkku Blinnikka Päijät-Hämeen koulutus konserni
Teo Kirkinen Helsingin yliopisto
Kari Liukkunen Oulun yliopisto

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen kello 14.00.

2. Asialistan hyväksyminen

Asialista hyväksyttiin kokouksen työjärjestykseksi.

3. Tiedotusasioita

Kansalliskirjaston tietohallinnon toimenpideohjelma, työnimeltään tietohallintostrategia, on valmistunut ja viedään Kansalliskirjaston johtoryhmään hyväksyttäväksi.

Linda-tietokannan sovellus vaihdetaan Voyagerista Alephiin. Kansalliskirjaston johtoryhmä päätti asiasta pilottiprojektista saatujen kokemusten ja Lindan tiedontuottajien hyväksynnän perusteella.

Yhteistä kirjastojärjestelmäkonsortiota valmistellut työryhmä on jättänyt raporttinsa Linnea2- ja AMKIT-konsortioille. Tavoitteena on muodostaa uusi yhteinen kirjastojärjestelmäkonsortio vuonna 2010.

13.5.2008

Kaukopalveluohjelmiston hankintaprojekti etenee. Kaukopalveluohjelmistosta on saatu kaksi tarjousta ja esitys ohjelmiston valinnasta tehdään syksyyn mennessä. Ohjelmisto hankitaan tässä vaiheessa Linnea2-kirjastoille, muut kirjastosektorit voivat halutessaan tulla mukaan myöhemmin.

Triangelipäivät järjestetään Turussa 29.-31.10.2008.

Kirjastoverkkopäivästä 11.4.2008 ja Linda-päivästä 6.5.2008 on saatu pääosin myönteistä palautetta.

4. Yleisten kirjastojen valtakunnalliset palvelut: Kirjastot.fi / Erkki Lounasvuori

Katsaus mitä kaikkea yleiset kirjastot tuottavat keskitetysti verkkoon valtakunnalliseen käyttöön. Esityksessä on mukana myös tulevaisuuden näkymiä.

Esitys: Erkki Lounasvuori esittelee Kirjastot.fi:n palveluja.

Päätös: Esityksen mukaan.

Erkki Lounasvuori esitteli yleisten kirjastojen verkkotilastointia sekä kehitteillä olevaa ontologiaperusteista Kysy kirjastonhoitajalta-palvelua.

Yleisten kirjastojen verkkotilastointi toteutetaan avoimen lähdekoodin phpMyVisites-sovelluksella. Verkkokäytöstä tilastoidaan muun muassa verkkosivukäyntien määrä, käyntitiheys sekä sivulataukset.

Käytännössä tilastointi toteutetaan sivuston rakenteeseen liitettävällä scriptillä. Tavoitteena on, että kaikki yleiset kirjastot ottavat verkkotilastointiin käyttöön, jotta tilastointitapa olisi yhdenmukainen. Esteitä voivat aiheuttaa kuntien palvelinympäristöt ja hallinnointikysymykset.

Kehitteillä oleva Kysy kirjastonhoitajalta-palvelu perustuu ontologioihin. Uudessa palvelussa kysymyksiä verrataan vastausten arkistoon ja linkkikirjastoon.

5. OPM:n korkeakoulukirjastoja koskeva rakenteellisen kehittämisen hanke

Opetusministeriö on asettanut hankkeen edistämään ja koordinoimaan korkeakoulukirjastojen rakenteellista kehittämistä. Hankkeen tehtävänä on

1. hahmotella korkeakoulukirjastojen organisoituminen uudistuvassa korkeakoululaitoksessa siten, että korkeakoulujen yhdistymiset ja yhteistyösopimukset tulevat huomioon otetuiksi kirjastojen lukumääriä vähentäen, yhteistyötä lisäten ja toimintoja tehostaen; sekä

2. selvittää erityisesti yliopistolakiuudistuksen aiheuttamat muutokset ja niiden vaikutukset korkeakoulukirjastojen toimintaan liittyvissä säädöksissä, rahoituksessa ja muissa menettelyissä siten, että kirjastojen palvelukyky turvataan.

Hankkeen tehtävänä on lisäksi

3. selvittää, miten korkeakoulukirjastojen ylläpito- ja muita kustannuksia voidaan vähentää vahvistamalla Kansalliskirjaston asemaa keskitettyjen palvelujen tuottajana; sekä

13.5.2008

4. kartoittaa korkeakoulukirjastojen rakenteellisen kehittämisen vaikutukset Varastokirjastoon, sekä selvittää Kansalliskirjaston ja Varastokirjaston yhteistyön tiivistämismahdollisuudet.

Kansalliskirjasto toimii hankkeen taloudesta vastaavana koordinaattorina. Hankkeella on työryhmä, johon kuuluvat puheenjohtajana kirjastonjohtaja Jarmo Saarti Kuopion yliopistosta sekä jäseninä palvelupäällikkö Kristiina Hormia-Poutanen Kansalliskirjastosta, kirjastonjohtaja Iris Kuusinen Kymenlaakson ammattikorkeakoulusta ja kirjastonjohtaja Pentti Vattulainen Varastokirjastosta. Hankkeen ohjausryhmä on laajapohjainen. Ryhmän puheenjohtaja on Leena Vestala opetusministeriöstä, jäseninä mm. Mauri Ylä-Kotola, Kai Ekholm, yliopisto- ja ammattikorkeakoulukirjastojen johtajia. Työryhmä on käynnistänyt työnsä ja ohjausryhmän ensimmäinen kokous pidetään 30.5.2008.

Esitys: Kristiina Hormia-Poutanen esittelee hanketta. Keskustellaan hankkeesta.

Päätös: Jarmo Saarti ja Kristiina Hormia-Poutanen esittelivät hanketta. Keskusteltiin hankkeesta.

Todettiin, että hankkeessa on paljon tehtävää, mutta aika on rajallinen. Keskeistä on linjata kirjastoverkolle tarjottavien keskitettyjen palvelujen kokonaisuus, rakenteelliseen kehittämisen juridiset kysymykset ja se, miten kirjastopalveluja pystytään tuottamaan monitoimijaisessa ja muuttuvassa ympäristössä.

Konkreettisia kysymyksiä ovat muun muassa kirjastojen toimipisteiden organisointi, kuten toimipisteiden määrä sekä organisaation mielekäs koko ja rakenne kussakin tilanteessa.

Juridiset kysymykset ovat myös keskeisiä. Todettiin esimerkiksi, että ammattikorkeakouluissa kirjastopalvelut voidaan lukea tukipalveluiksi ja suunnitelmissa voi olla tukipalvelujen yhtiöittäminen. Tulee ennakoita, mitä tällaiset tilanteet merkitsevät esimerkiksi aineistojen lisensioinnin kannalta.

Kansalliskirjaston keskitettyjen palvelujen, eli kansallisten kirjastoverkkopalvelujen osalta nykytila analysoidaan Kansalliskirjaston asiakaskirjastoille suunnatun kyselyn sekä yliopistokirjastojen tietojärjestelmäkartoituksen avulla. Lisäksi uusia palvelutarpeita kartoitetaan tarvittavilla lisäkyselyillä. Kansalliskirjaston keskitettyjen palvelujen kustannustehokkuutta arvioidaan todennäköisimmin konsultin avulla.

Asiakkaiden tarpeet ovat erilaisia eri tieteenaloilla. Kirjastopalveluja on tarjottava joustavasti. Tulee olla myös valmius palvelutarjonnan muuttamiseen. Muutoksessa on tärkeää hahmottaa tilannekuva.

Todettiin, että kirjastoverkon kuuleminen on hankkeessa oleellista. Vuorovaikutteista viestintää voidaan tukea esimerkiksi wikin tai blogin avulla.

Sovittiin, että hankkeen projektisuunnitelmaa käsitellään syksyn ensimmäisessä verkkopalveluryhmän kokouksessa (3.10.2008).

6. OPM:n Kansallinen digitaalinen kirjasto-hanke

Toinen merkittävä opetusministeriön avaus on Kansallinen digitaalinen kirjasto –hanke. Kyse on koko opetusministeriön yhteisestä ponnistuksesta. Hankkeen tavoitteena on edistää kaikkien kulttuuriaineistojen ja tieteellisen tiedon digitointia, sähköistä saatavuutta ja pitkäaikaissäilymistä. Opetusministeriö koordinoi hanketta ja organisoi sen kevään 2008 aikana. Hankkeen avulla voitaneen kehittää muistiorganisaatioiden järjestelmäarkkitehtuuria isoin askelin.

13.5.2008

Kansallinen digitaalinen kirjasto –hankkeessa on yhtymäkohtia Kansalliskirjaston käynnistämään järjestelmäarkkitehtuurihankkeeseen, esimerkiksi muistiorganisaatioiden aineistojen saatavuuden parantaminen ja pitkäaikaissäilytys. Järjestelmäarkkitehtuurin kehittämisen keskeisin idea on asiakkaiden työskentelyympäristön ja kirjastojen tuotantoympäristön erottaminen toisistaan. Erottaminen mahdollistaa sen, että voidaan kehittää erikseen palveluita tiedontarvitsijoille ja erikseen kirjastoille.

Esitys: Kristiina Hormia-Poutanen esittelee hanketta. Keskustellaan hankkeesta.

Päätös: Esityksen mukaan.

Kansallinen digitaalinen kirjasto–hanke on käynnistymässä.

Hankeorganisaatio muodostuu korkean tason johtoryhmästä sekä saatavuus- ja pitkäaikaissäilytysjaostosta ja teknisestä asiantuntijaryhmästä.

Saatavuusjaoston vetovastuu on Kansalliskirjastolla. Saatavuusjaoston puheenjohtajana toimii Kristiina Hormia-Poutanen. Kansallisarkisto vetää pitkäaikaissäilytysjaostoa, Juha Hakala Kansalliskirjastosta puolestaan teknistä asiantuntijaryhmää.

Kansalliskirjaston lisäksi hankkeessa on edustus yliopisto- ja ammattikorkeakoulukirjastoista, Helsingin kaupunginkirjasto - Yleisten kirjastojen keskuskirjastosta, sekä opetusministeriön alaisista sektoritutkimuslaitoksista.

On olennaista, että hankkeessa lähdetään rakentamaan yhteistä tahtotilaa, jotta tavoitteet voidaan konkretisoida.

Todettiin, että kansallinen digitaalinen kirjasto-hanke on iso asia, joka pidetään myös verkkopalveluryhmän agendalla.

7. Seuraavat kokoukset

Seuraavat kokoukset pidetään

perjantaina 3.10.2008 klo 13-15, sekä

perjantaina 12.12.2008 klo 13-15

8. Muut asiat

Valtakunnallisilla virtuaaliyliopistopäivillä oli käsitelty muun muassa kirjasto 2.0-teemaa. Esitettiin, että Jukka Englundia Terkosta pyydetäisiin esittelemään uusia palveluja verkkopalveluryhmälle.

9. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen kello 15.25.